

چهارشنبه، ۲۳ آذر ۱۴۰۱

مرحوم میرزای قمی نیز تخییر بین اقل و اکثر را معقول دانسته‌اند (غنائم الایام، جلد ۱، صفحه ۲۳۷) هر چند ما مثالی که ایشان بیان کرده‌اند را صحیح نمی‌دانیم.

مرحوم آغا رضا همدانی نیز بر معقولیت تخییر بین اقل و اکثر اصرار دارد. (مصباح الفقیه، جلد ۴، صفحه ۲۴۴)

مرحوم آقای مومن نیز تخییر بین اقل و اکثر را پذیرفته و آن را معقول می‌دانند. (تسدید الاصول، جلد ۱، صفحه ۳۸۲)

دوم: همان طور که گفتیم مرحوم آخوند فقط از امکان ثبوتی تخییر بین اقل و اکثر بحث کرده‌اند و به مقام اثبات اشاره نکرده‌اند و ما در اینجا به مقام اثبات اشاره می‌کنیم:

به نظر ما یکی از تطبیقات تخییر بین اقل و اکثر موارد ادای دین به زیاده است. کسی که یک میلیون تومان بدهکار است، می‌تواند بدهی‌اش را با یک میلیون تومان اداء کند و می‌تواند با یک میلیون و پانصد هزار تومان اداء کند. اگر یک میلیون و پانصد هزار تومان داد ادای دین و زیاده نیست بلکه ادای به زیاده است. اگر بگوییم ادای دین و زیاده است فرد می‌تواند زیاده را پس بگیرد اما اگر گفتیم ادای به زیاده است نمی‌تواند زیاده را پس بگیرد. آثار دیگری هم بر آن مترتب است مثل اینکه آنچه به عنوان دین پرداخت می‌شود خمس ندارد یا اینکه اگر زیاده هبه باشد متوقف بر قبول طرف مقابل است اما اداء بر قبول او متوقف نیست و نمی‌تواند زیاده را نگیرد.

بله اگر ادا کننده قصد کرده که یک میلیون را به عنوان بدهی می‌پردازد و پانصد هزار تومان هم به عنوان هبه می‌پردازد تخییر بین اقل و اکثر نیست اما آنچه در روایات مذکور است این نیست بلکه ادای به زیاده است یعنی با خود اکثر اداء محقق شود نه اینکه اداء دین و زیاده باشد. اگر تخییر بین اقل و اکثر معقول باشد این روایات بر ظاهر خودشان حمل می‌شوند و گرنه باید بر خلاف ظاهر و فرض اداء و زیاده حمل شود.

یکی دیگر از تطبیقات تخییر بین اقل و اکثر، تخییر بین تکبیرات افتتاح نماز است که مکلف بین یک و سه و پنج و هفت تکبیر مخیر است.

(مسألة ۱۰): **يستحبّ الإتيان بستّ تكبيرات مضافاً إلى تكبيرة الإحرام، فيكون المجموع سبعة، و تسمّى بالتكبيرات الافتتاحيّة، و يجوز الاقتصار على الخمس و على الثلاث و لا يبعد التخيير في تعيين تكبيرة الإحرام في أيّتها شاء بل نيّة الإحرام بالجميع أيضاً لكن الأحوط اختيار الأخيرة و لا يكفي قصد الافتتاح بأحدها المبهم من غير تعيين**

اگر تخییر بین اقل و اکثر را غیر معقول بدانیم، واجب فقط تکبیر اول است و باقی مستحب هستند که نظر مرحوم آقای خویی این است یا اینکه مکلف باید با آخری قصد افتتاح داشته باشد یا اینکه مکلف می‌تواند به هر کدام که خواست قصد افتتاح داشته باشد و یا اینکه مکلف می‌تواند با مجموع آن قصد افتتاح داشته باشد که مختار سید در عروه است و این بر معقولیت تخییر بین اقل و اکثر مبتنی است و لذا در اینجا مرحوم آقای نایینی و بروجردی تعلیقه دارند که این فرض ممکن نیست و از تعلیقه قبلی مرحوم آقای خویی هم اشکال به این نظر استفاده می‌شود اما سایر افرادی که تعلیقه زده‌اند باید تخییر بین اقل و اکثر را قبول داشته باشند.

سوم: مقتضای ظهور به نسبت به تخییر بین اقل و اکثر که یک بحث اصولی است و مرحوم آخوند باید به این بحث اشاره می‌کردند همان طور که در اصل وجوب تخییری به آن اشاره کردند.

اگر مولا به تسبیح در سجده امر کرد اگر مکلف قصد داشته باشد تسبیحات متعدد را به عنوان امتثال آن امر انجام بدهد صحیح است یا تشریع است؟ مقتضای ظهور امر و اطلاق آن چیست؟ توضیح مساله خواهد آمد.